

ÜLEMINEK EESTIKEELSELE ÕPPELE. VENE DOMINANTKEELEGA TARTU LASTEVANEMATE HOIAKUTE UURIMISEST

Birute Klaas-Lang, Kristiina Praakli,
Diana Vender

Annotatsioon. Koostöös Tartu linnavalitsusega oleme toetanud alates 2022. aasta sügisest Tartus viit eesti-vene kakskeelset haridusasutust eestikeelsele õppele ülemineku ettevalmistuses. Artiklis tutvustame oma uuringut, mille eesmärk on selgitada välja Tartu kakskeelsete haridusasutuste vene dominantkeelega lastevanemate ootused ja võimalikud kartused seoses eestikeelse õppega. Ühtlasi kaasasime vanemaid üleminekuprotsessis tõstatunud probleemidele sobilike lahenduste otsimisel. Artiklis esitame haridusasutuste tõlgenduse lastevanemate võimalikest hoiakutest. Tulemused esitame kahes alapeatükis: 1) lastevanemate teadlikkus eestikeelsele haridusele üleminekust; 2) lastevanemate võimalikud hirmud ja probleemid seoses õppekeele muutusega. Esile tõusevad õpilaste akadeemiline edasijõudmine, teises keeles õppimise keerukus, õpilaste enesemääratluse ning päritolukeele ja -kultuuri küsimused ning haridusasutuste ja vanemate vaheline asjaajamisekeel.

Võtmesõnad: üleminek eestikeelsele haridusele, Tartu venekeelsed haridusasutused, lastevanemad, kaasamine, keelehoiakud

I. Sissejuhatus

Täielik eestikeelsele haridusele üleminek on alates taasiseseisvumisest Eesti keele- ja hariduspoliitika aktuaalsemaid teemasid. Esialgse plaani järgi pidi juba 2000. aastal toimuma üldhariduskoolide õppetöö üksnes eesti keeles (Tomusk 2019). Peaasjalikult poliitilistel põhjustel on protsess veninud, mistõttu lõpetab igal aastal põhikooli

hulk noori, kelle vähene riigikeeleoskus piirab nende võimalusi edasisel haridusteel ja tööturul (Klaas-Lang 2022).

12. detsembril 2022 astuti Eesti seadusloomes otsustav samm: Riigikogu võttis vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mis kohustavad kõiki riigi- ja munitsipaalkooli minema järkjärgult üle eestikeelsele õppele (PGS 2022). Ajaraamistiku järgi saab põhikool täielikult eestikeelseks siiski alles õppeaastaks 2030/2031, kuid juba alates 2024. aasta sügisest toimub õppetöö alushariduses, 1. ja 4. klassides kõikjal Eestis eesti keeles.

Tartu linn on oma üleminekukavas (Eestikeelse ... 2022) pannud paika riigist kiirema kulu ning alustab venekeelsetes ja keelekümbluslasteaedades ning eesti-vene kakskeelsete põhikoolide 1., 4. ja 7. klassides ainult eesti keeles toimuvat õppetööd 2023. aasta sügisel. Linnavalitsuse otsus kakskeelsete munitsipaallasteaedade ja üldhariduskoolide õppekeelte ümberkorraldamise kohta oli vastu võetud enne meie uuringu algust. Samuti oli linn välja töötanud ja avalikustanud eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava 2022–2025 (vt Eestikeelse ... 2022), mis näeb ette kiiremat üleminekut kui ülejäänud riigis. Üleminekuprotsessi riiklik tegevuskava¹ hõlmab ka lastevanemate teavitamist. Senised uuringud (nt Memberg 2022; Vender *et al.* 2023) näitavad, et kuigi vene dominantkeelega lastevanemad peavad eesti keele oskust valdavalt oluliseks, soovib arvestatav hulk, et nende lapsed õpiksid vene keeles. Lapse õppimist üksnes eesti õppekeelega koolis toetab 17% teisest rahvusest elanikest (Integratsiooni monitooring 2020: 19–21). Ka Tartus 2022. aasta detsembris tehtud vene dominantkeelega lastevanemate küsitlusuuring (BUI 2023), mille väljatöötamise samuti panustasime, näitas, et suur osa küsitletud vanematest on oma lapse eesti keeles õppimise suhtes negatiivselt meelestatud. 17% lastevanematest pigem ei ole sellega rahul ja 21% ei ole üldse rahul (*ibid.*, 11). Võime seega järeldada, et vanemate rahulolematuse eestikeelsele õppele ülemineku suhtes on suur ja reform tekitab neis palju teadmatust. Ehkki

---

¹ <https://www.hm.ee/uleminek>

uuringute tulemustes kajastub vanemate negatiivne suhtumine, ei anna see vastust küsimusele, mis on sellise hoiaku taga. Tulemustest ei selgu lastevanemate hirmude ja probleemide tagamaad, mistõttu on keeruline pakkuda neile leevendust ja lahendusi. Perekond on aga keeleõppija jaoks oluline tugi ja motivaator.

Koostöös Tartu linnavalitsusega oleme alates 2022. aasta sügisest toetanud Tartu venekeelseid haridusasutusi eestikeelsele õppele ülemineku ettevalmistuses. Täpsem eesmärk on uurida pooleteise aasta jooksul (sügis 2022 kuni kevad 2024) lastevanemate valmisolekut, aga ka nende tõstatatud probleeme ja hirme, ning suurendada samal ajal vanemate teadlikkust teises keeles õppimise võimalikkusest ja mitmekeelsuse positiivsetest külgedest. Artiklis tutvustame käimasolevat uuringut, selle teoreetilisi lähtealuseid, meetodikat ja esimese etapi tulemusi. Uurime eesti-vene õppekeelega haridusasutuste esindajate arvamusi vene dominantkeelega lastevanemate hoiakutest. Andmetena kasutame uurijate dokumenteeringuid ja päevikmärkmeid kokku viielt kohtumiselt. Samuti analüüsimme, kuidas suhestub kohtumistel kõneldu lastevanemate seas tehtud küsitlusuuringu (BUI 2023) tulemustega: millised teemad tõstatuvad, milliseid probleeme ja lahendusi nähakse.

Uuring on kooskõlastatud Tartu Ülikooli eetikakomiteega (protokoll number: 369/T-14).

2. Teoreetiline raamistik

2.1. RAHVALINGVISTIKA (INGL *FOLK LINGUISTICS*)

Artikli teoreetilises pooles toetume rahvalingvistika kontseptsioonile. Keel hõlmab keelekasutuse vahendite ja viiside kõrval ka keelekasutajate teadmisi ja uskumusi keelte kohta. Suurem osa lingvistika valdkonna distsipliine loob teooriaid küll empiiriliste andmete põhjal ega põhine tavakasutajate hoiakutel ja hinnangutel, kuid keeleküsimumuste üle arutlemine pole üksnes keeleteadlaste pärusmaa. Mitteamjatundjate arvamus võib suurel määral erineda ekspertide omast, ent rahvalingvistikat uurides on võimalik saada teada,

kes, mida ja mis põhjusel mingist keeleseigast, keelekasutusest, aga ka keeleomandamisest arvab (Niedzielski, Preston 2003; Verschik, Hlavac 2009; Kliuchnikova 2015). Keelekasutajate hinnanguid ja hoiakuid on seega tähtis uurida rohujuure tasandil ning keskenduda sellele, kuidas kõnelejad keelt, keelenähtusi (nt sõnavara, hääldus) ja ühiskondlikke keeleküsimumi tajuvad ja tõlgendavad. See on rahvalingvistika põhivaldkond, mille eesmärk on mõista nn naiivse keeleteooria kujunemise ja toimimise viise. (Kliuchnikova 2015)

Rahvalingvistika uurimise alguseks võib lugeda 1966. aastat, kui Henry Hoenigswald ei soovitanud pöörata tähelepanu mitte ainult sellele, mis keeles toimub, vaid ka sellele, mida inimesed arvavad toimuvat. Siia võib lisada ka rahvapärased käsitlused keele omandamisest, samuti selle, millised keele- ja kõnestiilid on kasutajate arvates soovitatavad ning millised mitte (vt lähemalt Niedzielski, Preston 2003: 2–4). Keelekasutajate arvamuste uurimine võiks aidata lahendada näiteks keeleoskuse ja -õpetuse, keelearendamise ja -standardimise, keelepoliitika ning mitmekeelsusega seotud igapäevaprobleeme (Wilton, Stegu 2011). Inimeste hoiakud ja uskumused keele või mõne selle nähtuse kohta mõjutavad kõnelejate keelevalikuid ning seeläbi keele(õppe)poliitikat laiemalt: näiteks võivad inimesed tõsta esile ühe või teise keele tähtsust, öeldes, millist keelt tasub õppida ja millist mitte (Albury 2016).

Tavakasutajate arusaamad keeleomandamisest ja -õppest võivad olla vastuolus teaduspõhiste andmete ja arusaamadega. Näiteks võib kakskeelne lapsevanem otsustada kasvatada last ükskeelsena, kuna tema arvates pärsib kakskeelsus lapse kognitiivset arengut (Preston 2005; Albury 2016). Eveline De Jongi (1986) uuring näitas, et lastevanemate suhtlusringkonda kuuluvad inimesed, kelle teadmised kakskeelsusest erinevad teaduspõhistest seisukohtadest, võivad enda arvates adekvaatsete nõuannete ja eelarvamustega mõjutada vanemaid suhtuma negatiivselt kahe keele omandamise võimalikkusesse. Mittespetsialistide arvamuse mõju on sageli määrava tähtsusega eriti nende vanemate seas, kes kahtlevad kakskeelse kasvatused edukuses või on lausa selle vastu. Tihti peale on seejuures

põhiline argument hirmutavad juhud kakskeelse lapse kõnearengu peetusest ja raskustest koolis. (Vt lähemalt Beardsmore 2003)

Rahvalingvistika uurimustel on tähtis osa tugevalt juurdunud uskumuste ja veendumuste ning keelemüütide mõistmisel. Nii-sugused uskumused võivad takistada ratsionaalsete valikute tege-mist ka hariduses (Pasquale 2011). Rahvalingvistika uurimissuund võimaldab jõuda tavakasutajate arvamuste ja veendumusteni, nende keevealikuid suunanud ajendite ja põhjusteni (Niedzielski, Preston 2003; Verschik, Hlavac 2009). Selle info põhjal on võimalik näi-teks kavandada meetmeid, mis vähendaksid teises keeles õppimise hirmu.

2.2. VANEMA ROLL KEELEHOIAKUTE KUJUNDAJANA

Keelehoiakud mõjutavad tugevalt seda, kuidas keelest mõeldakse või selle keele kõnelejate suhtes käitutakse. Keelekasutajate silmis võib mõni keel olla meeldivam kui teine: üks on musikaalsem või viisakam, teine kasulikum jne. Keelte kategoriseerimine mõjutab keelekasutajate hoiakuid vähemus- ja enamuskeelte, kakskeelsuse, keelte varieerumise, nende kasutamise, murrete ja kõnestiilide suhtes. (Holmes 2008; Santello 2015)

Suhtumine keelde sõltub paljuski sellest, kuidas tajuvad inime-sed selle rolli ühiskonnas. Ingrid Piller (2000) märgib, et mitme-keelses ühiskonnas peetakse tavaliselt paremaks pigem enamus- kui vähemuskeelt, sest esimene on kasulikum: see on prestiižne ning annab võimaluse laiendada sotsiaalset võrgustikku ja suhelda teiste inimestega (vt ka Managan 2004; Dweik, Qawar 2015). Etnilisel kee-lel ehk pärandkeelel võib olla emakeelse kõneleja jaoks väärtus ka siis, kui selle oskus ei anna talle tuntavat pragmaatilist kasu. Vane-mad peavad oma pärandkeelt tavaliselt väga oluliseks, kuna tänu sellele kujuneb identiteet ning tekib võimalus suhelda ja samastuda sarnase taustaga inimestega. (Abd-el-Jawad 2006; Zhang, Slaughter-Defoe 2009) Neil põhjustel peetakse tähtsaks oma keelt ka järgmi-sele põlvkonnale edasi anda.

Üldiselt arvatakse, et vanemad vastutavad kodukeele hoidmise eest, eriti siis, kui laps alustab kooliteed teises keeles (Hammer *et al.* 2007). Vanematel on sageli selge ettekujutus, milliseid keeli peaks laps oskama, seetõttu mõjutavad nende hoiakud ja uskumused ka nende keelelist käitumist laste suhtes (Larsen-Freeman, Long 1991: 178; De Houwer 1999). Sarah Surraini (2018) kvalitatiivses uuringus leidsid USA-s elavad hispaania päritoluga emad, et nende laste jaoks on vajalik nii hispaania kui ka inglise keele oskus. Samas erines see, kuidas emad keelekasutust suunasid: ühed kasutasid kodus ainult emakeelt, teised olid aga paindlikumad ja kasutasid kahte keelt. Järelikult ei ole vanemate hoiakud oluline tegur mitte ainult konkreetse keele, vaid ka kakskeelsuse, sh oma lapse kakskeelsuse puhul (Park 2013: 39). Näiteks võib teatud keelde negatiivne suhtumine takistada kakskeelseid vanemaid seda keelt oma lastega kasutamast. Positiivne suhtumine võib aga vastupidi suurendada keelekasutust ja luua toetava keskkonna, mis soodustab nii esimese kui ka teise keele omandamist. (Park 2013; Ronderos *et al.* 2021)

2.3. VANEMA ROLL LAPSE TEISES KEELES ÕPPIMISE TOETAJANA

Perekonnal on laste teise keele omandamisel keskne roll. Eduka keeleõppe üks eeldus on perekonna kaasamine keeleõppesse. On leitud, et keeleõpe saab olla tulemuslik siis, kui kooli- ja kodukeskkond seda soodustab. (Kocaman, Kocaman 2015; Zhou *et al.* 2019) Mida rohkem on vanemad huvitatud oma laste keeleõppest, seda paremad on lapse tulemused (Phillips *et al.* 1998; Kocaman, Kocaman 2015; Zhou *et al.* 2019). Teise keele õppimist mõjutab nii õppija sisemine motivatsioon kui ka vanemate suhtumine keelde. Seepärast on oluline silmas pidada, kas üldse ja kui tähtsaks peab lapsevanem õpitavat keelt ning teises keeles õppimist.

Lastevanemaid saab keelehoiakute järgi liigitada aktiivseteks ja passiivseteks. Aktiivses rollis vanemad julgustavad ja toetavad oma laste teise keele õpet ning pakuvad võimalusi keele kasutamiseks ka väljaspool kooli (keelekeskkonnas viibimine, filmide vaatamine,

raamatute lugemine, eakaaslastega suhtlemine, eratundides käimine jne). Passiivses rollis vanemad ei toeta oma laste teise keele õpet ega näe selleks ka vajadust. (Xu 1999; Asgari 2010; Zhou *et al.* 2019) Aktiivne roll ei tähenda kindlasti ainult rahalist tuge (nt eratunnid), vaid pigem üleüldist keeleõppe toetamist: vanema ülesanne on väärtustada õpitavat keelt ja innustada last selle omandamisel. Vanemate enda keeleoskus ei pruugi seejuures olla määrava tähtsusega. Isegi kui vanemad ei oska anda keeleabi, on nende toetav ja julgustav suhtumine väga vajalik. (Xu 1999; Baker 2005: 51-54; Asgari 2010; Punar, Karatepe 2019). Kui vanema suhtumine keelde ja selle väärtusesse on positiivne, on ka lapse hoiak pigem positiivne (Anderson 1967: 12; Smith 1971; Getie 2020). Vanemate käitumine, eeskuju ja toetav hoiak õpitava keele suhtes on laste keeleõppega seega üsna tihedalt seotud.

3. Uuringu üldine tutvustus, andmed ja meetod

Uuringu jaoks oleme kogunud 2022.–2023. aastal Tartus andmeid kolmest eesti-vene õppekeelega munitsipaallasteaiast ja kahest üldhariduskoolist. Kõik haridusasutused asuvad elanike arvult suurimas linnaosas, Annelinnas. Uuring koosneb järgmistest etappidest: 1) kohtumised haridusasutuste juhtkondadega; 2) osalemine vaatlejana lastevanemate üldkoosolekutel; 3) kvantitatiivne küsitlusuuring (BUI 2023); 4) aruteluõhtud lastevanematega; 5) individuaalintervjuud lastevanematega. Andmete põhjal töötame Tartu linnale välja tegevussoovitused, samuti kogume vanematelt aruteluõhtute käigus soovitustele tagasisidet. Iga etapi tulemused on lähteandmeteks järgmisele etapile.

Uuringu tegemiseks rakendasime Eesti hariduspoliitiliste uurin-gute mõttes võrdlemisi uut lähenemist ja kaasasime üleminekuaruteludesse ka lastevanemad. Lähtusime kaasamise hea tava põhi-mõtetest (vt Lepa *et al.* 2004; Riigikantselei 2020), milles lähtutakse eeldusest, et riigi ja omavalitsuse tasandi otsuste ettevalmistamises osalevad ka kodanikud ja huvirühmad (lähemalt Lepa *et al.* 2004:

9). Lastevanemad on üks pool, keda mõjutab üleminek eestikeelsele haridusele samal määral kui kõiki teisi (kohalik omavalitsus, kooli juhtkond, õpetajad, õpilased). Toetusime ka nüüdisaegse õpikäsituse mudelile (vt Pedaste 2018) ja lastevanematele kui õppeprotsessi ühele osalisele. Selleks saime tuge Tartu linna avaliku juhtimise põhimõtetest, mille üks märksõnu on linlaste kaasamine otsustusprotsessidesse elukeskkonna kujundamisel (Tartu 2020). Selle üks komponente on linnaruum kui keelekeskkond (vt Ehala 2015) ning selle elanike ja institutsioonide keelsus.

Mitmekeelsete koolide õpilaste vanemate kaasamine hariduspoliitilistesse aruteludesse pole senises praktikas sugugi tavapärane. Uuringu üks sihte oli andmete kogumise kõrval pakkuda lastevanematele võimalust keele- ja hariduspoliitilistes küsimustes kaasa rääkida. Ühelt poolt soovisime teada saada nende arvamusi ja hoiakuid eestikeelsele haridusele ülemineku küsimustes, teisalt otsida koos probleemidele lahendusi ja anda soovitusi (eesti keele õppe korraldamine, vene keele õppe toetamine jne). Vanemad pole seega mitte ainult uuritavad, vaid ka protsessis osalejad.

Lastevanemate kaasamiseks ja nendelt andmete kogumiseks rakendasime eri viise (lähemalt Illing, Lepa 2005): osalesime haridusasutuste juhtkondade loal ja vanemate nõusolekul üldkoosolekutel, kutsusime lastevanemaid kaasa rääkima aruteluõhtutel, osalema küsitlusuuringus ning poolstruktureeritud individuaalintervjuudes.

Uuringu esimeses etapis ehk juhtkondadega kohtumistel ($n = 5$) oli keskmes uuringu eesmärkide tutvustamine ning mõttevahetused lastevanemate võimalikest arvamustest, ootustest ja hirmudest eestikeelsele haridusele üleminekul. Kohtumistel tegime juhtkonna nõusolekul päevikmärkmeid. Teises etapis osalesime vaatlejana lastevanemate üldkoosolekutel ($n = 5$), kus käsitleti muu hulgas eestikeelsele haridusele üleminekut. Vanemaid oli uurijate osalemisest enne teavitatud. Koosolekuid ei salvestatud, uurijaid tegid märkmeid ega sekkunud koosolekute kulgu ja aruteludesse.

Kolmandas etapis ehk küsitlusuuringus ($n = 475$; teostaja Balti Uuringute Instituut; vt BUI 2023; sisuline väljatöötamine koos

artikli autoritega) koguti lastevanematelt kvantitatiivselt analüüsitavaid andmeid järgmise kohta: nende informeeritus eestikeelsele haridusele üleminekust, hoiakud ülemineku ja eestikeelse õppe suhtes, lapse identiteet jne. Andmete kogumiseks kasutati elektroonilist küsimustikku, mis saadeti haridusasutuse juhi abiga kõikide venekeelsete lasteaedade ja koolide lastevanematele. Küsitluse tulemusi kasutasime aruteluõhtute ja individuaalintervjuude küsimustike väljatöötamisel.

Neljanda etapi moodustasid temaatilised aruteluõhtud lastevanematega ($n = 5$; keskmine pikkus 90 minutit, osalejaid 5–20). Kuna arutelude eesmärk oli selgitada välja osalejate vaatenurki eestikeelsele õppele üleminekust, rakendasime ümarlaua formaadi põhimõtteid. Aruteludest teavitas kõiki vanemaid haridusasutuse juhtkond, kes saatis neile uurijate koostatud uuringut tutvustava venekeelse osaluskutse. Vestlused kulgesid dialoogi vormis ja vanemate soovil põhiliselt vene keeles. Põhieesmärk oli selgitada välja vanemate valmisolek, ootused ja kartused seoses eestikeelsele õppele üleminekuuga. Samuti püüdsime leida koos lahendusi tõstatatud probleemidele. Arutelu tulemusena sõnastati olulisematest teemadest ühiselt kokkuvõtte. Vestlusi ei salvestatud. Uurijad tegid päevikmärkmeid, millest teavitati kõiki osalenud lastevanemaid. Samuti anti neile teada võimalusest osaleda individuaalsetel lisaintervjuudel.

Individuaalintervjuudega ($n = 25$) jätkasime küsitlusuuringu teemade ja tulemuste sügavamalt käsitletu. Poolstruktureeritud intervjuud tehti vene keeles ja salvestati osalejate nõusolekul. Salvestised tekstindame automaatse kõnetuvastuse tarkvara abil 2023. aasta sügisel, millele järgneb kvalitatiivne sisuanalüüs (Koreinik, Praakli 2013; Kalmus *et al.* 2015). Aruteluõhtute põhjal sõnastasime 2023. aasta sügiseks Tartu linnale eestikeelsele haridusele ülemineku toetamise esialgsed tegevussoovitused. Seejärel kordame aruteluõhtuid ja palume soovitustele lastevanemate tagasisidet.

Eri andmekogumisviiside tõttu oleme olnud mitmes rollis, osaledes aruteluõhtutel nii vestluste eestvedajate ja kaasaraäkijate, oma isikliku mitmekeelsuse teemaliste lugude jutustajate ning keeleliste

kogemuste vahendajatena kui ka eestikeelsele haridusele ülemineku protsessi uurijatena. On raske öelda, millisel määral võis uurijate kohalolu uuritavaid mõjutada. Vanematele oli algusest peale teada uurijate kui vahendajate roll lastevanemate ja linnavalitsuse haridusametnike vahel. Siiski ei saa juuresoleku mõju päriselt kõrvale jätta. Alati jääb võimalus, et vanemad ei pruukinud uurijate ja osalejate (vanemad, vahel ka haridusasutuse töötajad) ees kõikidel teemadel avameelselt kõnelda.

Artiklis toetume haridusasutustes ($n = 5$) suulistelt kohtumistelt kogutud andmetele, mis on dokumenteeritud päevikmärkmetena ning mida on kasutatud nii küsitlusuuringu (BUI 2023) küsimustiku väljatöötamisel kui ka aruteluõhtute põhi- ja sekundaarteemade valikul. Kohtumistel uurisime juhtkondade vaatest lastevanemate teadlikkust eestikeelsele haridusele üleminekust, selleks valmisolekut, vanemate ootusi ja võimalikke probleeme. Arutelupeatükis kõrvutame neid andmeid kvantitatiivse uuringu (BUI 2023) tulemustega. Eri vaatenurgad peaksid andma adekvaatse(ma) pildi üleminekuelsest situatsioonist ning aitavad näha, mida eeldavad koolid-lasteaia vanemate ootustest ja tõstatuvatest probleemidest ja kuivõrd on see vastavuses vanemate väljendatuga kvantitatiivses uuringus (BUI 2023).

4. Tulemused

Haridusasutuste juhtkondade ja õpetajatega kohtudes uurisime, kui valmis on nende arvates lastevanemad eestikeelsele haridusele üleminekuks, kui informeeritud on vanemad, missugused on nende hoiakud ülemineku suhtes, milliseid probleeme ja hirme nimetatakse. Alljärgnevalt esitame seega haridusasutuste vaate. Tuleb rõhutada, et kohtumised toimusid mõni kuu enne Riigikogus vastuvõetud seadusemuudatust eestikeelsele õppele üleminekuks. Tartu linn oli aga oma üleminekukava selleks ajaks, 2022. aasta sügiseks juba kinnitanud. Vaatamata riigi võimalikule otsusele oli kohalik omavalitsus oma otsuse juba vastu võtnud. See näeb ette,

et 2025/2026. õppeaastaks on Tartu kõigi munitsipaallasteaedade ja koolide õppekeel eesti keel.

Tulemused esitame kahes alapeatükis: 1) lastevanemate informeeritus eestikeelsele haridusele üleminekust; 2) lastevanemate väljendatud hirmud ja probleemid eestikeelsele haridusele üleminekul. Teise alapeatüki keskmes on õpilaste akadeemiline edasijõudmine, identiteedi kujunemine, side oma emakeele ja kultuuriga, keeleteadlikkus ja teises keeles õppimine ning haridusasutuste ja vanemate suhtluskeel.

Koolide ja lasteaedade juhtkondade sõnul väljendavad nad mõtteid, mis on tulnud esile lastevanematega üleminekuprotsessi suuremates või väiksemates rühmades arutades. Otseselt pole haridusasutused ise lastevanemate hulgas küsitlusi teinud. Seega on tegu vanemate arvamuse väljendamise ja vahendamisega läbi haridusasutuste filtri. Seejuures ei saa välistada, et nendes kajastuvad osaliselt ka koolide-lasteaedade seisukohad, mistõttu võrdleme arutelupeatükis haridusasutuste edastatud seisukohti kvantitatiivse uuringu (BUI 2023) tulemustega.

4.1. LASTEVANEMATE INFORMEERITUS EESTIKEELSELE HARIDUSELE ÜLEMINEKUST

2022. aasta sügisel toimunud kohtumistel rõhutasid kõik haridusasutused, et lastevanemaid on eestikeelsele õppele üleminekust teavitatud, kuid eraldi tagasisidet suhtumise ja valmisoleku kohta kogutud ei ole.

Mis on haridusasutuste juhtkondade arvates eestikeelsele haridusele ülemineku ja lastevanemate teavitamise peamised probleemid? Koolide ja lasteaedade hoolekogud üleminekut ei vaidlusta, kuna „riigi ja linna tasandil on otsus tehtud“². Kui tutvustasime haridusasutustes lastevanematele suunatud kavandatavaid kaasamisüritusi, jäid koolid ja lasteaiad pigem arvamusele, et vanemad võtavad aruteluõhtutel passiivse kuulaja rolli, kuna puudub varasem kaasamis- ja

---

² Tsitaadid uurijate päevikmärketest, kui pole viidatud teisiti.

osalemiskogemus. Oli ka arvamusi, et kuna „otsus on tehtud, polegi enam midagi arutada“. Vanemad olevat seega seisukohal, et linn oleks võinud koolide õppekeele määramise otsustusprotsessi kaasata ka vanemaid, kuid langetas ise otsuse „nende (ja nende laste) identiteedi eest“. Vanemate jaoks on seega kooli õppekeele ja lapse identiteedi kujunemise vahel tugev side, millest räägime lähemalt järgmises alapeatükis.

Siiski on ka eestikeelsele haridusele üleminekut toetavaid seisukohti, kuid mitte linna kavandatud ajaraamistikus, kui lapsevanema enda laps on veel koolikohuslane (vt ka Vender *et al.* 2023). Juhtkonnad ja õpetajad ütlesid nendel kohtumistel selgelt, et „vanemate hirmud mõjuvad lastele negatiivselt ning eesti keeles õppimist, eriti täielikult eesti keeles õppimist kardetakse“. Eeskätt puudutab see vanemate lasteaiarühmade laste vanemaid, sest nende lapsed alustavad koolides eestikeelset õppetööd juba 2023. aastal, kui selgusest on veel palju. Märgiti ka seda, et vanemates tekitab segadust hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste eestikeelne õpe: ei teata, kas üleminek puudutab ka neid. Vanemad on mures, et vene dominantkeelega HEV-õpilased jäävad praeguste otsuste juures eemale nii eesti keele õppest kui ka oskusest ning satuvad sel moel teistega ebavõrdsesse olukorda.

Võib tõdeda, et haridusasutuste arvates on lastevanemaid küll üleminekust teavitatud, kuid mitte protsessi kaasatud, mistõttu on vanemad eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes üsna umbusklikud. Sama arvamus kõlas kõigis haridusasutustes.

1.2. LASTEVANEMATE HIRMUD JA PROBLEEMID EESTIKEELSELE HARIDUSELE ÜLEMINEKUL

Lapse akadeemiline edasijõudmine

Juhtkondade vaatest tekitab lastevanemates enim küsimusi aine-teadmiste omandamine olukorras, kus õppetöö toimub ainult eesti keeles. Vanemate jaoks on oluline hariduse kvaliteet: kardetakse, et õppekeele vahetus võib takistada lapse akadeemilist edasijõudmist.

Vanemad tunnevad suurt vastutust lapse heade akadeemiliste tulemuste eest. Seega tekitab neis ebakindlust ja kartust küsimus, kuidas last edaspidi koolitöodes ja muus kooliga seotud tegevuses aidata ja toetada, kui endal keeleoskus puudub või ei ole piisav. Koolide juhtkonnad töid kohtumistel näiteks, et vanemad laenuvad kevadel kooli raamatukogust järgmise õppeaasta kirjandust ja valmistuvad järgmisel õppeaastal last tõhusamalt toetama. Vanemate hirm mõjub aga lastele negatiivselt: eesti keeles õppimist kardetakse niigi, veel suurem on hirm aga täiemahulise eestikeelse õppe ees.

Koolid ja lasteaiad töid esile ka vanemate kartust, et kui laps õpib teises keeles, suureneb nii lapse kui ka vanemate koormus märkimisväärselt. Vanemad on selgelt arvamusel, et nende ülesanne on last pärast koolipäeva koduülesannetega aidata, kuid eesti keele vähese oskuse tõttu võtab nende tegemine kauem aega.

Identiteedi kujunemine ning side oma emakeele ja päritolukultuuriga

Haridusasutuste sõnul kardavad vanemad, et eestikeelses lasteaias või koolis võib laps kaotada sideme oma emakeele ja päritolukultuuriga, samuti võib hägustuda tema identiteet. Aruteludest juhtkonnadega selgus, et ka õpetajatele tuleb täpsemalt selgitada mitmik- ja keeleidentiteedi, samuti kodaniku- ja riigiidentiteedi mõisteid. Perede arvamuste ebamäärasus Eesti riigiidentiteediga samastumisel võib omakorda tekitada väärtuskonflikti. Eestikeelne õpikeskkond aitab kindlasti kaasa kakskeelsuse kujunemisele ja vanemad, kelle enda identiteedist lähtuvalt saab lapsel olla ainult üks emakeel ja identiteet, tunnevad selget hirmu, et lapsed võivad kaugeneda oma juurtest, kultuuriruumist ja vanematest.

Oma (vene) emakeele ja identiteedi säilitamine on tähtis paljudele vanematele. Nad on rahul, et lasteaias loetakse lastele venekeelseid muinasjutte, kontsertidel esitatakse vene tantse ja venekeelseid laule. Vanemad kardavad, et eestikeelses koolis kujuneb lapsest eestikeelne ja -meelne inimene, kelle vene identiteet ja vene keele oskus kaovad. Koolide-lasteaedade juhtkondade hinnangul peavad

vene lapsevanemad oma emakeele oskuse toetust haridusasutuses väga oluliseks: Tartu vene kogukond soovib, et lapse haridusteel toetataks ka lapse emakeele ja päritolukultuuri arengut. Valdav on seega hirm, mis saab õpilaste vene keele oskusest ja arengust, kui kõik ained hakkavad olema eestikeelsed. Lastevanemad rõhutavad haridusasutuste õppekavadesse lapse kodukeelt ja kultuuri toetavate õppeainete lisamise tähtsust.

Eesti keele õppimine

Haridusasutuste vaatest toetavad vanemad sujuvat üleminekut venekeelselt õppelt eestikeelsele: esmalt peaks lasteaias arendama emakeelt, seejärel õppima muid keeli, sh eesti keelt. Lastevanemad usuvad, et „küll laps koolis keele selgeks saab“, mis näitab, et varase keeleomandamise vajalikkust ja tulemuslikkust pigem ei mõisteta. Samas on üsna sage, et lapsele võetakse enne kooliminekut eesti keele eraõpetaja, et teda kooliks paremini ette valmistada.

Vanemate mure, et teises keeles õppimine on lapse arengule kahjulik, võib seega toetust leida ka koolis ja lasteaias või sealt hoopiski alguse saada. Just lasteaeade töötajatega kohtumistel jäi kõlama arvamus, et esikohal on esimese keele täielik omandamine, misjärel võiks alata teis(t)e keel(t)e õppimine. Seega ei pruugi vanemate keeleteadlikkuse puudujääke aidata korvata ka personal, kes võib isegi kahelda kahe keele samaaegse omandamise võimalikkuses ja võimendada seeläbi vanemate kõhklosti.

Kodu ja haridusasutuse suhtluskeel

Juhtkondade hinnangul võib üleminekuks valmisolekut mõjutada lastevanemate endi kesine eesti keele oskus. Probleemiks võib osutuda ühise suhtluskeele võimalik puudumine eesti keelt emakeelena kõneleva töötajaskonnaga. Juhtkonnad rõhutavad, et vanematele on tähtis ühisest suhtluskeelest tekkiv turvatunne ja ühine infoväli õpetajate suhtluses nii laste kui ka õpetajatega. Haridusasutuste sõnul ei tohiks lastevanemate meelest ka eesti emakeelega õpetajad suhelda vaid eesti keeles, sest see võib seada ohtu väikelaste turva- ja heaolutunde.

4. Arutelu

Teise keele õppimist mõjutavad paljud asjaolud, kuid lapse motiveerimise üks olulisi tegureid on vanemate suhtumine õpitavasse keelde, mitmekeelsuse hüvedesse ja varase mitmekeelsuse võimalikkusesse. Seepärast on äärmiselt tähtis kaasata lastevanemad eestikeelsele haridusele ülemineku protsessi. Mida rohkem on vanemad huvitatud oma lapse keeleõppest, seda paremad on lapse tulemused (Phillips *et al.* 1998; Kocaman, Kocaman 2015; Zhou *et al.* 2019). Toetav kodune keskkond tähendab eelkõige seda, et vanem väljendab selgelt oma positiivset suhtumist teise keelde ja teises keeles õppimisse (Punar, Karatepe 2019).

Vanemate positiivse suhtumise eeldus on esmalt adekvaatne ja teaduspõhisusest lähtuv informeeritus kakskeelsuse olemusest, selle saavutamise võimalikkusest ning eelistest, aga ka teadlikkus teises keeles õppe olemusest. Mõistagi on oluline ka vanemate roll lapse keeleomandamise toetajana. Kui vanemad ei jälgi ametlikke infokanaleid (riigi- ja kohalik meedia, haridusasutuse infokirjad jm) ning infot hangitakse sotsiaalmeediast või suhtlusõrgustikest, võivad hirmud kakskeelsuse kahjulikkuse, teises keeles õppimisega kaasneva akadeemiliste tulemuste halvenemise, omakultuurist kaugeneamise ja muude võimalike probleemide pärast võimendada vanemate ebakindlust õppekeele vahetumise suhtes. Haridusasutuste arvates on lastevanemaid üleminekust teavitatud. Kvantitatiivne küsitlusuuring aga näitas, et umbes kolmveerand kuulsid üleminekust hoopis (sotsiaal)meediast, sõpradelt või tuttavatelt, aga mitte koolist, õpetajatelt ega haridusametnikelt (BUI 2023: 9–10). Kaudsetest allikatest saadud info ebaselgus võib olla ka üks põhjustest, miks eestikeelsele haridusele üleminek tekitab vanemates vastuseisu, umbusku ja ärevust. Nende vaatest on vene kodukeelega lapsed saanud Eestis alati õppida oma emakeeles. Olukorra muutmise kavatsuse tõttu on ligi pooltel vanematel turvatunne kadunud (BUI 2023: 13).

Võib tõdeda, et kuna üleminekuprotsessi kohta info hankimine on jäänud suuresti vanemate initsiatiiviks, on see võimendanud nii

umbusku, hirme kui ka eksiarvamusi teises keeles õppimise kohta. Siin ilmnebki esimene suur probleem: koolide-lasteaedade arvates on jagatud piisavalt infot, kuid vanemad nii ei arva. Lisaks on vanemad saanud teavet mitteametlikest kanalitest, sh sotsiaalmeediast, kus „ekspertid“ vahendavad hirmujutte teises keeles õppimise kahjulikkusest (vt ka Beardsmore 2003). Eksiarvamusi võimendab ka haridusasutuste arvamus, et „esmal on lapsel vaja täielikult omandada emakeel ja alles siis asuda teisi keeli õppima“. Ka vene dominantkeelega lasteaialaste vanemate seas tehtud hiljutises küsitluses tuli välja vanemate hirm, et emakeelest erinevasse keeleskkonda sattunud lapsel võib tekkida arengupeetus ja hilineda emakeele areng (Lutter 2023: 31–32). Sotsiaalmeedia „ekspertide“ ja haridusasutuste kahtlus emakeelega samal ajal teise keele omandamise ja teises keeles õppimise edukuse kohta, vähene keeleteadlikkus ning eksiarvamusel võivad olla peamised põhjused, miks on vene dominantkeelega vanemate seas palju vastuseisu õppekeele vahetusele.

Kuna haridusasutuste seisukohast on vanemaid eestikeelsele haridusele üleminekust piisavalt informeeritud, on koolide-lasteaedade arvates vanemate umbusu põhjus nende vähene kaasatus ettevalmistusse: otsus nii linna kui ka riigi tasandil võeti vastu vanemaid kaasamata. Millisel määral kaasatakse Eestis hariduspoliitiliste otsuste tegemisse huvirühmadena lastevanemaid (Lepa *et al.* 2004: 9), on eraldi teema, kuid meie uuringus on selgelt ilmnunud, et vene dominantkeelega vanemad ei pea teavitamist kaasamiseks, leides, et „otsus on tehtud, polegi enam midagi arutada“. Kaasamatus ja sotsiaalmeedias levivad seisukohad teises keeles õppimise kahjulikkusest lapse kognitiivsele arengule on aga põhjustanud olukorra, kus oma lapse õppimist üksnes eesti õppekeelega koolis toetab ainult 17% Eestis elavatest teisest rahvusest elanikest (Integratsiooni monitooring 2020: 19–21; Memberg 2022; Vender *et al.* 2023). Ka Tartus pole olukord palju parem: 17% lastevanematest pigem ei ole ja 21% ei ole üldse rahul, et nende laps hakkab õppima üksnes eesti keeles (BUI 2023: 11).

Haridusasutuste vaatest kardavad vanemad, et 1) ei suuda eestikeelse õppe korral tagada lapse akadeemilist edasijõudmist; 2) lapse identiteet hägustub ning kaob side oma emakeele ja päritolukultuuriga; 3) teises keeles õppimine põhjustab raskusi; 4) puudub ühine suhtluskeel eestikeelse haridusasutuse ja vähese eesti keele oskusega vanemate vahel. Suures osas ühtivad need mured ka küsitlusuuringu tulemustega, kuid mitte täielikult.

Ka küsitlusuuring näitas, et 65% vanematest arvab, et eestikeelne õpe võib halvendada nende laste akadeemilisi tulemusi ja aineteadmiste omandamist (BUI 2023: 20). Eriti suurt muret tunnevad vanemad selle pärast, et teises keeles õppimise tõttu suureneb nii nende enda kui ka laste koormus, mis on tingitud puudulikust eesti keele oskusest. Ligi pooled lastevanematest kardavad, et nende enda ebapiisav eesti keele oskus ei võimalda last kodutöödega aidata (BUI 2023: 22). Ehk tuleb niisuguse seisukoha kujunemise algeid otsida vene koolikultuurist. Vaatamata arvukatele uuringutele, mis annavad tunnistust sellest, et lapsevanem ei pea ise õppekeelt oskama ning piisab lihtsalt teises keeles õppimist väärtustavast ja toetavast kodusest keskkonnast (Xu 1999; Baker 2005: 51–54; Asgari 2010; Punar, Karatepe 2019), näitavad nii kvantitatiivne uuring kui ka haridusasutuste vahendatud seisukohad vanemate stressi lähtekohana just vastutustunnet lapse akadeemilise edasijõudmise eest, mis seisneb paljuski lapsega koos õppimises. Küsitlusuuringu põhjal arvab enamik (82%) lastevanematest, et eestikeelsele õppele üleminek tähendab lastele õppeainete omandamisel märkimisväärset lisakoormust, kusjuures väitega nõustus täielikult 47% vastanutest (BUI 2023: 20).

Vanematele on väga oluline kõik identiteediga seonduv. Nii haridusasutuste infost kui ka küsitlusuuringust tõusis esile vanemate kartus: kuna eestikeelses koolis käiv laps saab eestikeelseks ja -meelseks, kaovad tema vene identiteet ja keeleoskus ning laps kaugeneb oma juurtest. Seda hirmu väljendasid küsitluses ligi pooled vanematest (BUI 2023: 20). On tähelepanuväärne, et paljude vanemate meelest kujundab lapse identiteeti just kool. Perekonna roll

omakultuuri väärtustajana, lapsele emakeelse keskkonna pakkujana ja emakeele omandamise toetajana (Abd-el-Jawad 2006; Zhang, Slaughter-Defoe 2009) jääb mõnevõrra kõrvaliseks. Pigem oodatakse just koolilt-lasteaialt, et nad arendaks lapse emakeelt (sh akadeemilisel tasemel) ja hoiaks teda omakultuuri keskkonnas. Mitmikidentiteeti ega riigi- ja rahvusidentiteedi erisusi ei mainitud. Kartust identiteedi hajususe pärast – „Mingil hetkel tekib sul (lapsel) küsimus, kes ma olen. Kes ma rahvuselt olen?“ (Lutter 2023: 32) – võib seostada arvamusega, et eestikeelne kool vormib vene lapsest rahvuselt eestlase.

Haridusasutuste vaatest kardavad vene vanemad kooli-lasteaiaga suhtlemisel oma vähese eesti keele oskuse tõttu ka infosulgu jääda. Siiski ei pruugi see kartus vanemate arvates olla nii tõsine. Murega, et kooli suhtlus vanematega hakkab olema eestikeelne ja seetõttu on lapsevanem kooliellu vähem kaasatud, nõustub küsitluse järgi täielikult siiski vaid 12% vastanutest. 69% vastanutest ei pea seda probleemiks. (BUI 2023: 22)

Edasises töös, uuringu 4. ja 5. etapis soovime detailsemalt käsitleda eestikeelsele haridusele ülemineku probleemkohti, mida vanemad aruteluõhtutel esile tõid, aga ka vanemate enda pakutud lahendusi selleks, et üleminekuprotsess ja eesti keeles õppimine sujuks.

KIRJANDUS

- Abd-el-Jawad, Hassan 2006. Why do minority languages persist? The case of Circassian in Jordan. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 9(1), 51–74.
- Albury, Nathan 2016. The power of folk linguistic knowledge in language policy. – *Language Policy* 16(2), 209–228.
- Anderson, Andres 1967. Multilingualism and attitudes an explorative descriptive study among secondary school students in Ethiopia and Tanzania. University of Upsala.
- Asgari, Azadeh 2010. The influence of informal language learning environment (parents and home environment) on the vocabulary learning strategies. – *English Language and Literature Studies* 1(1).

- Baker, Colin 2005. Kakskeelne laps. Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele. XXI sajandi kool. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Beardsmore, Hugo Baetens 2003. Who is afraid of bilingualism? – Jean-Marc Dewaele, Alex Housen, and Li Wei, eds. Bilingualism: Beyond basic principles. Vol. 123. Multilingual Matters.
- BUI 2023 = Kivistik, Kats; Jurkov, Kirill; Aavik, Anna-Liisa; Kaldur, Kristjan; Khrapunenko, Mariia 2023. Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas. Tartu: Balti Uuringute Instituut.
- De Houwer, Annick 1999. Environmental factors in early bilingual development: the role of parental beliefs and attitudes. – *Bilingualism and Migration* 75–95.
- De Jong, Eveline 1986. *The Bilingual experience: A Book for Parents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dweik, Bader; Qawar, Hanadi 2015. Language choice and language attitude in a multilingual Arab-Canadian community, Quebec-Canada: A sociolinguistic study. – *British Journal of English Linguistics* 3(1), 1–12.
- Ehala, Martin 2015. Eesti keele kestlikkus. – *Löksudest välja? Eesti inimarengu aruanne 2014/2015*. Toim Raivo Vetik. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, 191–198.
- Eestikeelse ... 2022 = Eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava 2022–2025. <https://www.tartu.ee/et/eestikeelsele-haridusele-uleminek> (14.08.2023).
- Getie, Addisu Sewbihon 2020. Factors affecting the attitudes of students towards learning English as a foreign language. – *Cogent Education* 7: 1738184.
- Hammer, Carol, Scheiffner; Rodriguez, Barbara; Lawrence, Franch; Micci, Adele 2007. Puerto Rican mothers' beliefs and home literacy practices. – *Language, Speech, and Hearing Services in Schools* 38 (3): 216–224.
- Holmes, Janet 2008. *An introduction to sociolinguistics*. Harlow: Pearson Longman.
- Illing, Eveli; Lepa, Reesi 2005. Kaasamisvormid – ülevaade ja kasutusvõimalused. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.
- Integratsiooni monitooring 2020 = Eesti ühiskonna lõimumismonitooring. SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Balti Uuringute Instituut.

- Tallinna Ülikool. Tartu Ülikool. Turu-uuringute AS. <https://www.kul.ee/eesti-integratsiooni-monitooring-2020> (14.08.2023).
- Kalmus, Veronika; Masso, Anu; Linno, Merle 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. – K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (14.08.2023).
- Klaas-Lang, Birute 2022. Kogukondlik keeleõpe – võimalus kasvatada keeleõppe motiivatsiooni. – *Eesti Haridusteaduste Ajakiri* 10(2), 228–250.
- Kliuchnikova, Polina 2015. Language attitudes and ‘folk linguistics’ of Russian-speaking migrants in the UK. – *Russian Journal of Communication* 7:2, 179–192.
- Kocaman, Nurgül; Kocaman, Orhan 2015. Parents’ views regarding foreign language teaching in pre-school institutions. – *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 383–393.
- Koreinik, Kadri; Praakli, Kristiina 2013. Keele kestlikkuse ja kao konstrueerimine poolavalikes diskursustes. – *Eesti rakenduslingvistika ühingu aastaraamat* 9, 131–148.
- Lepa, Reesi; Illing, Eveli; Kasemets, Aare; Lepp, Ülle; Kallaste, Epp 2004. Kaasamine otsustetegemise protsessi. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Larsen-Freeman, Diane; Long, Michael H. 1991. *An introduction to second language acquisition research*. London: Routledge.
- Lutter, Sofia 2023. Vene keelt esimese keelena kõnelevate Tartu lapsevanemate suhtumine kakskeelsusse ja varajasse keeleõppesse. *Bakalaureusetöö*. Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut. Tartu.
- Managan, Kathe 2004. Diglossia reconsidered: Language choice and code-switching in Guadeloupean voluntary organizations. – *Texas Linguistic Forum* 47, 251–261.
- Memberg, Diana 2022. Hoiakud ja valmisolek seoses üleminekuga eesti-keelsele õppele Jõhvis ja Kohtla-Järvel. *Magistritöö*. Tartu ülikooli Narva kolledž. Narva.
- Niedzielski, Nancy; Preston, Dennis 2003. *Folk Linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Park, Seong 2013. Immigrant students’ heritage language and cultural identity maintenance in multilingual and multicultural societies. – *Concorda Working Papers in Applied Linguistics* 4, 30–53.

- Pasquale, Michael 2011. Folk beliefs about second language learning and teaching. – *Applied Folk Linguistics*, 24, 88–99.
- Pedaste, Margus 2018. Nüüdisaegne õpikäsituse mudel. <https://sisu.ut.ee/opikasitus/5-n%C3%BC%C3%BCdisaegse-%C3%B5pik%C3%A4situse-mudel> (15.08.2023).
- Phillips, Meredith; Brooks-Gunn, Jeanne; Duncan, Greg; Klebanov, Pamela; Crane, Jonathan 1998. Family background, parenting practices, and the Black–White test score gap. – C. Jencks & M. Phillips (Eds.), *The Black–White test score gap* (pp. 103–145). Washington, DC, US: Brookings Institution Press.
- Piller, Ingrid 2000. Language choice in bilingual, cross-cultural interpersonal communication. – *Linguistik Online* 5(1), 1–20.
- PGS 2022 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek). <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122022008> (15.08.2023).
- Preston, Dennis 2005. What is folk linguistics? Why should you care? – *Lingua Posnaniensis* 47, 143–162.
- Punar, Özcelik Nermin; Karatepe, Çigdem 2019. Attitudes of parents towards their children’s culture learning in an EFL setting. – *Journal of Foreign Language Education and Technology* 4(2).
- Riigikantselei 2020. Kaasamise hea tava. <https://riigikantselei.ee/kaasamise-hea-tava> (15.08.2023).
- Ronderos, Juliana; Castilla-Earls, Anny; Ramos, Marissa 2021. Parental beliefs, language practices and language outcomes in Spanish-English bilingual children. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 25(7): 2586–2607.
- Santello, Marco 2015. Bilingual idiosyncratic dimensions of language attitudes. – *International Journal of Bilingual Education & Bilingualism* 18(1), 1–25.
- Smith, Alfred 1971. The Importance of attitude in foreign language learning. – *The Modern Language Journal* 55, 2, 82–88.
- Surraín, Sarah 2018. ‘Spanish at home, English at school’: how perceptions of bilingualism shape family language policies among Spanish-Speaking parents of preschoolers. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 1–15.

- Zhang, Donghui; Slaughter-Defoe, Diana 2009. Language attitudes and heritage language maintenance among Chinese immigrant families in the USA. – *Language, Culture and Curriculum* 22(2), 77–93.
- Zhou, Qi; Dufrene, Brad; Mercer, Sterett; Olmi, Joe; Tingstom, Daniel 2019. Parent-implemented reading interventions within a response to intervention framework. – *Psychology in the Schools* 56(7): 1139–1156.
- Tartu 2020 = Kaasamine Tartus. <https://www.tartu.ee/et/kaasamine> (15.08.2023).
- Tomusk, Ilmar 2019. Vene kooli üleminekust eesti õppekeelele. – *Õiguskeel* 2019/1. <https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/oiguskeel/ajakiri-oiguskeel#item-5> (15.08.2023).
- Vender, Diana; Klaas-Lang, Birute; Kallas, Kristina 2023. Üleminek eesti-keelsele haridusele. Ida-Virumaa hoiakutest. – *Akadeemia* 8: 1398–1431.
- Verschik, Anna; Hlavac, Jim 2009. „Letosvet“: kas labane laul või (rahva)-sotsiolingvistiline eksperiment? – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat* 5, 313–327.
- Wilton, Antje; Stegu, Martin 2011. *Applied folk linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.
- Xu, Hong 1999. Young Chinese ESL children’s home literacy experiences. – *Reading Horizons* 40(1), 47–64.

SUMMARY

TRANSITION TO ESTONIAN-MEDIUM EDUCATION – A STUDY OF THE ATTITUDES OF RUSSIAN-DOMINANT PARENTS IN TARTU

Birute Klaas-Lang, Kristiina Praakli,
Diana Vender

In the fall of 2024, all state and municipal schools in Estonia will begin a gradual transition to Estonian-medium education. The city of Tartu will start faster, and in the fall of 2023, will begin teaching only in Estonian in the 1st, 4th and 7th grades of Estonian-Russian bilingual elementary schools and in Russian and immersion kindergartens.

The article presents the ongoing research to support Tartu's Estonian-Russian bilingual educational institutions (five in total) in this process, its theoretical foundations, the methodology, and discusses the results of the first stage of research. The focus of the article is the opinions of bilingual educational institutions about the attitudes of parents with a dominant Russian language, using the researchers' documentation and diary notes from a total of five meetings as data. We also compare the data with a quantitative survey conducted among parents, which mapped the problems raised by the transition to Estonian-language education (BUI 2023).

In the article, we present the interpretation of educational institutions about the possible attitudes of parents in two subsections: 1) parents' awareness of the transition to Estonian-medium education; and 2) parents' possible fears and the problems raised regarding the change in the language of instruction. It can be stated that since obtaining information about the transition process has largely remained the initiative of parents, it has amplified distrust, fears, and misconceptions about learning in a second language. Parents' concerns and raised issues are primarily related to students' academic progress, challenges related to learning in a second

language, issues of students' self-definition and their language and culture of origin, and the language of communication between educational institutions and parents.

Further research (discussion meetings and individual interviews with parents in bilingual educational institutions) must show in more detail the problem areas of the transition to Estonian-language education, as well as what solutions the parents themselves offer in order to make the transition process and learning in the Estonian language go smoothly.

Keywords: transition to Estonian-medium education, Russian-language educational institutions in Tartu, parents, inclusion, language attitudes

Artikli valmimist on osaliselt toetanud Eesti Teaduste Akadeemia ning Kadri, Nikolai ja Gerda Rõugu nimeline uurimistoetuste fond.

Birute Klaas-Lang on Tartu ülikooli eesti keele võõrkeelena professor ja Eesti Teaduste Akadeemia uurijaprofessor. Ta uurib keelepoliitikat, eesti keele võõrkeelena/teise keelena omandamist ja õpetamist ning keeleõppe korraldust. birute.klaas-lang@ut.ee

Kristiina Praakli on Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi rakenduslingvistika kaasprofessor. Ta uurib keele varieerumist, mitmekeelset suhtlust, eesti keele teise keelena õpetamist ning keeleõppe korraldust. kristiina.praakli@ut.ee

Diana Vender on Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi doktorant-nooremteadur, ühtlasi Tartu Annelinna gümnaasiumi eesti keele teise keelena õpetaja. Uurimisteenaks on teise keele omandamist mõjutavad tegurid. diana.vender@ut.ee